

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 15. НОВЕМБРА 1881.

ГОДИНА VIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 1.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлаки свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплатата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном стану, у Новом Саду.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Да би се могла прегледати цела радња народног позоришта од год. 1879. до данас, донећемо по реду све извештаје о томе раду онако, како су позоришним скупштинама били предложени. У тој намери доносимо најпре извештај дра Стевана Павловића, начеоника друштва за српско народно позориште, што га је поднео скупштини позоришној, која је била 31. маја (12. јуна) 1879.

У том извештају каже се ово:

Славна скупштино! Поштовани чланови српског народног позоришта одликоваше ме на лајској скупштини својим поуздањем, изабравши ме за свога начеоника. Истина, да сам био онда, као и сада, забављен и другим јавним пословима, али ја сам се примио начеоништва, сматрајући то за своју дужност као члан народа српског. Истина, да се и тада позориште борило за свој опстанак и да никако не беху ружничасте прилике за моје начеоништво, али га ипак примих, знајући добро, да баш онда треба помоћи народу, кад је у невољи, па ма било нешто и натеже, и нешто материјалне штете, јер морална корист не ће изостати, добром вољом и постојанством ће се морати кад тад мегдан извојевати. Те ме мисли наведоше, те се примих начеоништва, и по што случајно не бих на скупштини, да вам тада захвалим, то вам сада захваљујем за то лепо поуздање, којим ми ћадосте згоду, да с вами заједно делим удес нашег милог позоришта, да с вами заједно послужим наш народ.

Сад да пређем на данашњу ствар.

Не могу вам се, истина, похвалити, да је позоришна дружина за ово девет месеца и неколико дана, како ја начелништвујем, могла чуда починити, по што прилике не беху боље него ли пре; али могу вам казати, да се, не крњећи и даље свога фонда, одржала, те поново доказала,

да има у њој живота, па да има и узданице за живот, а док је тога, не треба да очајавамо. Прилике се мењају, а народ остаје, а док је народа, док је узданице у њега, док је постојанства, добре воље и неустрашивости, биће и напретка народног.

Извештај управног одбора показаће вам простирије материјално стање позоришне дружине, а извештај позоришне управе како је глумачко особље у већини напредовало, мени пак сада нека је допуштено само у кратко споменути, да данашњи дан позоришни фонд, које у својој позоришној згради — стављеној у вредности од 15.000 фор. — које у обvezницама износи 31.372 фор. 09 нов. И тако, кад се узме, да је фонд био 1. јула 1878. год. 31.335 фор. 53 нов., а 1. јуна 1879. год. 31.372 фор. 09 нов. остаје сувишка 36 фор. 56 нов.

Фонд дакле ако није умножен, али није и окрњен, а то је значи, да ова позоришна дружина, која већ близу 18 година у своме народу борави, оживљава га и одушевљава, има живота, само ако ми будемо устаоци и не клонемо духом, баш да бисмо и нашли у својој племенитој радњи на какве неповољности и неприлике.

У осталом, управни се одбор постарао, да где је год могуће и заштеди. То га је павело, те је у чиновничком особљу неке промене учињио. Пре свега је извршио одлуку лајске скупштине, те је укинуо рачунарство, новчарство и агенцију, и те послове предао једној особи. Само тога ради отпустио је досадашњег агента г. Светозара Крстића, који је за неких 15 година као такав ревносно вршио своје дужности. Укидањем његове и оне друге службе заштетијено је 900 фор. Заштетијено је и у другим омањим стварима. И г. др. И. Вучетић, као фискал овога позоришта, одрекао се својевољно своје плате од годишњих 100 форината.

Овде ми ваља споменути и место позоришног управитеља. По одлуци лајске скупштине за то је место са годишњом платом од 1800 фор. расписан стечај. На тај стечај јавише се само њих двојица. Пријављени стечници, истина, не имадоше сва прописана својства, али би одбор, и преко тога прешавши, приступио к избору, да новчано стање позоришне касе не пробуди сумње у њему. Кад се узму у рачун и други, особито путни трошкови, на то би се место морало потрошити око 3000 фор. на годину. Одбор не хтеде узети на се ту одговорост, да учини тај трошак, који премаша друштвену новчану снагу, те се постара, да то место по низку цену полуни бар до прве главне т. ј. садашње скупштине, која и онако не би далеко. На ту срху изабра се редитељ г. Дим. Ружић за привременог управитеља, коме се осим глумачке плате одреди месечни хонорар од 20 фор. а. вр. за управитељске и редитељске дужности; за манипулационе послове пак одреди му се месечно 40 фор., ако нађе засебног човека за то ван дружине, а 25 фор. ако га нађе у самој дружини. Премда овај посао би потежак за г. Дим. Ружића, који имаде вршити и своје глумачке дужности, али ваља овде признати, да га се он за љубав напретку позоришта радо примио и својски га отправљао све до данас, наравно, по смислу одборске одлуке, само привремено. Овој славној скупштини је сада задатак, е да ли ће остати при лајској скупшинској одлуци, или ће усвојити одборску одлуку и на даље, или у том обзиру другојачије што паредити. Начеоништво, не хотећи утицати на одлуку скупшинску, за сада ће се уздржати од свога мњења.

Што се тиче привреде глумачкога особља, тај је изнела између 17—18.000 фор. на годину, те је позориште са неким малим мањком подмирило издатке, а тим показало, да има у њему животне снаге, на коју се позоришно друштво може и даље ослонити.

За мога начеоништва давала је позоришна дружина своје позоришне представе у Земуну, Руми, Митровици, Сентомашу, Новом Саду, а сада у Ст. Бечеју, и свуда је добро примљена и прошла без мањка. Владање глумачке дружине било је свуда примерно како у своме понашању, тако и у глумачкој вештини. А добар је изглед, да ће глумачко особље и по другим местима добро

примљено бити, по што је одушевљење народно све једнако живо и није клонуло.

Управни одбор имао је од 1. јула до прекојуче 9 седница, економски одсек 7., а позоришни одсек 9.

За то време је високо министарство унутрашњих послова неке приговоре учинило на рад последње скупштине, а то је: што по друштвеним правилима није држана скупштина о Духовима, што избор оба начеоника није правилно обављен, и што за државље годишње скупштине са предметима саветовања није у напред јављено министарству. По што одбор одговори на те приговоре, и разјасни узроке неким неправилностима, министарство одустане од својих приговора, потврдивши избор оба начеоника и заказавши друштву, да се у напредак тачно држи правила, или ако се у чему не могбуду извршити, да иште пристојним путем њихову измену. Тога ће се друштво и држати, те је и ову скупшину пре истечаја године дана паредило, владајући се тачно по својим правилима.

Управни одбор, извршујући скупшинску одлуку од прошле год. бр. 18. Г. С. о скујљању нових чланова за умножење позоришног фонда, замолио је свога члана г. Корнела Јовановића, да, путујући својим послом као агенат Грешемског друштва за осигурање, позове пријатеље и родољубе по српским местима, да се по смислу устава друштвеног уписују у чланове овога друштва, и да купи добровољне прилоге на фонд позоришни. Он је скупио 20 таквих чланова у Земуну, али му ту одмах у зачетку ове родољубиве радње његове стаде на пут тамошња власт, те у том послу није могао ништа даље радити.

Друштво је у течају ове године, осим обичних позоришних представа, приредило и неке представе за племените сврхе. То су: 1. суделовање глумачке дружине у добротворној представи, што ју је приредио овдашњи мајистрат у корист по-топљених сегединских и потиских становника; 2. ванредна представа 27. марта о. г. с говором, декламацијом и свирком у корист породице пок. песника Ђуре Јакшића. Чист приход од те представе заједно с добровољним прилоэима изнео је 200 фор. 30 нов.; 3. заједничка представа са мађарским и немачким дилетантима у славу сребрне свадбе њихових Величанства краља и кра-

љице. Ваља са захвалношћу признати, да је у свима овим добровољним пословима особиту ревност развио наш пређашњи управитељ г. А. Хадић.

Пре него завршим овај свој у општим потезима нацртан извештај, ваља ми још на једну главну ствар позор ове славне скупштине обратити. Као што нам познате прилике показују, биће поред разговора о издржавању можда и разговора о бићу и небићу ове позоришне дружине, или обустављању њезине редовне радње. Не хотећи ни овде у напред утицати на скупштинску одлуку, не могу дosta препоручити, да би славна скупштина имала особито на уму ове околности. Док глумачко особље као дружина народног позоришта и под народном егидом ради и походи народ, дотле ће имати и народног одзива. Како то име изгуби, може га заменити ма каква приватна дружина, која може бити пре на штету, него на корист народу, а уједно и измениту туђинском по народ штетном утицају. Како и онако у другим струкама имамо неприлика и сметња, грехота би било и ову по народ благодетну

установу у понор пропасти бацити, ту установу, која по свима кутовима народа има приступа, па на забавни начин у забиљи и шали учи народ бољем укусу, вештини, повесници и у опште му у свакој врсти просвете свест развија. Народ је с великим патетом и пожртвовањем створио ту установу, коју ваља само да унапређује, а никако да јој даде, да до мртвила дође; јер док је живота у ње, дотле ће и у целокупном народу и код појединих имати одзива и учешћа, а како је остави живот, сваки ће је се као мртве лешине клонити. То је обичан закон природе. К томе још туђинци ће једва дочекати, да нам и тај извор народне свести пресахне, па је и питање, ако једном угине та установа, којој с таком муком живот дадосмо, хоћемо ли је тако ласно и када ускренути, кад то ускренуће не стоји само до нас самих, него и до другог неког чиниоца. И тако, уверен будући, да ћете при расправљању и прекидању како ове велеважне, тако и других ствари, све поменуте околности узети на ум, и поздрављајући вас добродошлицом, отварам да-нашију скупштину.

ЖИСТИНЯ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* (Српска народна позоришна дружина) стигла је у нашу средину 11. новембра и данас почине свој рад. Скоро ће бити две године, од како нас је дружина оставила, и ми се заиста радујемо од срца, што ћемо имати и опет прилике, да лепо и корисно, у забиљи и шали, проведемо дуге јесење и зимње вечери. У дружини има седам нових чланова, а осим тога ту су готово сви од старих наших знањаца. Све њих одушевљава љубав према приказивачкој уметности, те се тако можемо надати поуздано, да ће сви редом прегнути свом снагом својом, да им глумачки образ што светлији буде свету на видику. И управа ће се постарати, да одабраним репертоаром и добрым приказима пружи публици уметничког ужица и забаве. Сада је на публици, да докаже на делу, да се у њој није угасио стари жар одушевљења за својим рођеним позориштем.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Црни Ђорђе на мађарској позорници.) „Киш-фалудијево друштво“ издало је не давно „Дневник Дерињице“, те славне мађарске глумице, којаје у своје време очарала публику уметничком игром својом и помогла, да се оснује мађарено народно позориште у Будим-Пешти. Из тог јако ванимљивог дневника доносимо оно место, где се спомиње, како је први пут приказан на мађарској позорници „Црни Ђорђе“, као и то, каквог је успеха имао тај приказ.

Дерињица пише о томе ово:

„У то време написао је Стеван Балог позоришно дело: „Црни Ђорђе“ с песмама, које је у ноте ставио Гаврило Роткренф (Матраји), који је тада тек 14 година имао. Мелодије од тих песама биле су тако карактеристичне, као да је композитор увек међу Србима живео. Песме те тако су се јако допале, да су учениле, те се „Црни Ђорђе“ дуго и дуго одржало на позорници.

Ја сам приказивала у том комаду Ружицу и певала сам једну песму сама, а једну у дјетету — на српском језику. Прва је тужна, жалосна и почињала се овако:

Што ми фајда од младости,
Кад пребивам у жалости,
Што не могу с драгим бити,
Ни о дану, ни у ноћи.

Друга песма врло је лепа и мила. Њу пева Ружица са драгим својим и свака строфа од ње почињала се овако:

Девојчице, девојчице!
Ружко румена!
Ја те волим, ја те љубим,
Душо рођена!

Те песме прибавиле су ми толико славе, толико признања, каквог није добио у оно доба нико. Сваку песму морала сам по неколико пута отпевати, а после тога није било краја бурном тапшању и изазивању. Треба врати да је у то доба становало у Пешти веома много Срба.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

1. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 15. НОВЕМБРА 1881.

ПРВИ ПУТ:

ЛАВОРИКА И ПРОСИЈАЧКИ ШТАД.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ОД К. ХОЛТАЈА, ПРЕВЕО Н. Ј. МОСТИЋ.

ОСОБЕ:

Грунд, тајни саветник	Милосављевић	Ернест Едвардови и хајн	Р. Поповић . . . . .
Едвард Грунд, члан суда, син му	Димитријевић	Тодор Рикови пријатељи	Б. Рашић . . . . .
Шваље Федор од Ст. Ервала	Добриновић	Алес, књижар	Јовановић . . . . .
Барон Амзел, банкар	Банковић	Аделсхјамовица	С. Димитријевићка . . . . .
Агнија, његова кћи	М. Рајковићка	Хајнирих, песник	Ружић . . . . .
Интенданат позоришни	Станојевић	Матилда, жена му	Л. Хадићева . . . . .
Фрајдлих	В. Поповић	Балзер, баштован код Амзела	Лукић . . . . .

ЗАВРШНА ИГРА У 1 ЧИНУ:

ПРОСИЈАЧКИ ШТАД И ЛАВОРИКА.

ОСОБЕ:

Председник Едвард Грунд	Димитријевић	Шваље Федор од Ст. Ервала	Добриновић . . . . .
Агнија, његова жена	М. Рајковићка	Гостионичар у Висбадну	Б. Рашић . . . . .
Хенријета} њихова деца	Б. Хадићева	Луди просијак	Ружић . . . . .
Виљем	Барбарић		

Догађа се на двадесет година после прве игре.

У уторак 17. новембра први пут: „ЈЕЗУЛИТА И ЊЕГОВ ПИТОМАЦ.“ Шаљива игра у 4 чина, написао А. Шрајбер, превео А. М.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.